

KASVATUSVUOROVAIKUTUS VUOROHOIDOSSA

Vuorohoidon tuomat mahdollisuudet ja haasteet varhaiskasvattajien näkökulmasta

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomikoulutus, Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

syksy 2020

Erika Kelzenberg

Tekijä	Erika Kelzenberg	Vuosi 2020
Työn nimi	Kasvatusvuorovaikutus vuorohoidossa — Vuorohoidon tuomat mahdollisuudet ja haasteet varhaiskasvattajien näkökulmasta	
Ohjaajat	Liisa Kokkonieniemi	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää erään eteläsuomalaisen kaupungin vuorohoitoa tarjoavan varhaiskasvatusyksikön varhaiskasvattajien kokemuksia ja näkemyksiä kasvattajan ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta. Tarkemmin keskityttiin vuorohoidon kasvatusvuorovaikutukselle luomiin mahdollisuuksiin ja haasteisiin. Vuorovaikutus on varhaiskasvatuksen ydin, joten oli tärkeää selvittää, miten vuorohoito siihen vaikuttaa.

Keskeiset käsitteet olivat varhaiskasvatus, vuorohoito sekä kasvatusvuorovaikutus. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselyllä, johon vastasi kuusi varhaiskasvattajaa. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla. Teemat olivat vaihtuvuus, kasvattajan läsnäolo, turvallisuus ja vuorovaikutustaitojen tukeminen.

Tutkimustulosten perusteella vaihtuvuuden tuomat haasteet korostuvat vuorohoidossa. Kasvattajien ja lasten tavatessa harvoin luottamussuhteen muodostuminen vie aikaa. Pedagogisen toiminnan jatkuvuus on vaikeaa, kun seuraavasta tapaamiskerrasta ei välttämättä ole tietoa. Yhteiset toimintatavat ovat tärkeitä, jotta lapset eivät hämmenny ja turvallisuuden tunne säilyy. Kasvattajan läsnäolo korostuu lapsen tullessa hoitoon kesken päivän. Äärivuoroissa on usein mahdollisuus yksilöllisemmälle hoivalle, jolloin kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus korostuu. Vuorovaikutustaitoja tuetaan keskustelun ja leikin kautta sekä esimerkiksi kuvakortein. Jatkotutkimusta tarvitaan lasten näkökulmasta.

Avainsanat varhaiskasvatus, vuorohoito, vuorovaikutus

Sivut 34 sivua ja liitteitä 4 sivua

Author	Erika Kelzenberg	Year 2020
Subject	Educational interaction in 24-hour day care — the possibilities and challenges that 24-hour day care brings from early childhood educators' points of view	
Supervisors	Liisa Kokkonieniemi	

ABSTRACT

The goal of this thesis was to examine early childhood educators' points of view about interactions between an educator and a child in a certain 24-hour day care center in a city in Southern Finland. More specifically the research focused on the possibilities and challenges that 24-hour day care brings to educational interaction. Interaction is the core of early childhood education, so it was important to examine what kind of impact 24-hour day care has to it.

The essential concepts of this thesis are early childhood education, 24-hour day care and educational interaction. This thesis was implemented as a qualitative study. The research data was collected by a web survey which was answered by 6 early childhood educators. The research data was analyzed thematically. The themes were shift and space rotations, educators presence, safety and supporting interaction skills.

Based on the results of this study, shift and space rotations and the challenges they bring are emphasized in 24-hour daycare. Forming a confidential relationship takes time, when the educators and children meet infrequently. The continuance of pedagogical activities is challenging when there is no knowledge about the next meeting. When the educators change, it is important that everyone has the same ways of acting, so the children won't get confused and the feeling of safety remains. The educator's presence emphasizes when a child comes to day care in the middle of the day. The interaction between an educator and a child emphasizes in peripheral shifts, since there is often a chance for more personalized

care. Interaction skills are supported by conversations and play. Interaction can be supported for example with picture cards. Follow-up examinations are needed from the children's point of view.

Keywords early childhood education, 24-hour day care, interaction

Pages 34 pages and appendices 4 pages

Sisälllys

1	Johdanto	1
2	Vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa	3
2.1	Varhaiskasvatus.....	3
2.1.1	Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asetukset	4
2.1.2	Vuorohoito	5
2.2	Kasvatusvuorovaikutus	7
2.2.1	Vuorovaikutuksen merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle	8
2.2.2	Vuorovaikutuksen haasteet ja niiden tukeminen	9
2.3	Aiemmat tutkimukset ja hankkeet.....	11
3	Tutkimuksen toteutus	13
3.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	13
3.2	Tutkimuskysymykset	14
3.3	Laadullinen tutkimus.....	15
3.4	Sähköinen kysely	15
3.5	Analyysimenetelmänä teemoittelu.....	18
3.6	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	20
4	Tutkimustulokset	21
4.1	Vaihtuvuus	22
4.2	Kasvattajan läsnäolo	23
4.3	Turvallisuus	24
4.4	Vuorovaikutustaitojen tukeminen	25
5	Johtopäätökset	26
6	Pohdinta	28
	Lähteet.....	32

Liitteet

Liite 1	Saatekirje
Liite 2	Kyselylomake

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksen vuorohoidon tarve on kasvussa, sillä yhä useampi vanhempi työskentelee vuorotyössä tai epätyypillisinä aikoina (Siljamäki, 2017). Vuonna 2017 kaikista päiväkodeissa olevista lapsista seitsemän prosenttia käytti vuorohoitopalvelua.

Varhaiskasvatus rakentuu vahvasti vuorovaikutuksen ympärille. On tärkeää, että kasvattaja on tietoinen omista vuorovaikutustaidoistaan, jotta hän pystyy luomaan lapsen hyvän vuorovaikutussuhteen.

Opinnäytetyöni aiheena on kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus vuorohoidossa. Vuorovaikutus on varhaiskasvatuksen keskiössä, mutta tutkimuksia kasvattajan ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta vuorohoidossa ei kasvatusvuorovaikutuksen kannalta ole toistaiseksi tehty. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää erään etelä-suomalaisen kaupungin vuoropäiväkodin kasvatusvuorovaikutuksen tasoa sekä haasteita ja mahdollisuuksia, joita vuorohoito luo kasvatusvuorovaikutukselle. Tilaajan nimeä tai yksikköä ei opinnäytetyössä mainita tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetin säilyttämiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön (2011) mukaan lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen laatu on yhteydessä lasten oppimiseen ja motivaatioon. Vilkkö-Riihelä ja Laine (2013, s. 89) korostavat lähipiirin merkitystä ja asenteita, joilla on vaikutus lapsen oppimismotivaatioon. Lapsen kanssa vuorovaikutuksessa olevien aikuisten myönteinen asenne edistää lapsen motivoitumista uuden oppimiseen ja herättää kiinnostusta uusista asioista kohtaan. Sosiaalinen vuorovaikutus muokkaa lapsen päivittäisiä kokemuksia ja vaikuttaa lapsen persoonallisuuden kehitykseen sekä hyvinvointiin (Alkire, Levitas, Warnell & Readcay, 2018, s. 3928).

Kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus vuorohoidossa kiinnostaa minua, sillä oma työkokemukseni varhaiskasvatuksessa on pääsääntöisesti vuorohoidosta. Lasten vuorovaikutustaidot ovat hyvin eritasoisia ja niiden tukeminen on tärkeää, jotta lapsen sosiaalisia taitoja voidaan vahvistaa ja tukea. Näin lapsi oppii luomaan sosiaalisia suhteita ja olemaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa. MIELI Suomen Mielenterveysseura ry:n (n.d.) sekä Vilkkö-Riihelän ja Laineen (2013, ss. 23, 27–29, 78) mukaan myönteistä

vuorovaikutusta tukee aikuisen aika ja läsnäolo sekä välittäminen ja tuki. Myönteinen palaute sekä oikean toimintatavan opettaminen ja vahvistaminen auttavat lasta tutkimaan ja kokeilemaan omia vahvuuksia sekä vaihtoehtoisia lähestymistapoja vuorovaikutukseen.

(Vilkko-Riihelä, 2014, ss. 59—60; Alkire ym., 2018, s. 3928)

Opinnäytetyön pääkäsitteet ovat varhaiskasvatus ja kasvatusvuorovaikutus. Esittelen käsitteet sekä aiemmat tutkimukset tarkemmin raportissa. Kuvailen myös tutkimuksen kulun sekä tulokset, joiden jälkeen päätän raportin johtopäätöksiin ja pohdintaan.

2 Vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa

Tässä luvussa käsitellään varhaiskasvatusta ja kasvatuvuorovaikutusta yleisinä käsitteinä sekä tarkemmin opinnäytetyölle olennaisesta näkökulmasta, eli vuorohoidon näkökulmasta sekä vuorovaikutuksen merkityksestä lapsen kasvuun ja kehitykselle sekä sen mahdollisista haasteista. On tärkeää, että lukija ymmärtää käsitteet opinnäytetyön tutkimustehtävän edellyttämällä tavalla. Luvussa tarkastellaan myös aiempia tutkimuksia ja hankkeita edellä mainituista aiheista.

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan pedagogiikkapainotteista kokonaisuutta, joka muodostuu noin 1–6-vuotiaan lapsen suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta. Se edistää lapsen hyvinvointia sekä tukee tämän kehitystä, kasvua ja oppimista. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimessa varhaiskasvatuksessa esimerkiksi kerhotoimintana. Suomessa jokaisella alle kouluikäisellä on oikeus varhaiskasvatukseen, mutta huoltajilla on valta päättää, osallistuuko lapsi varhaiskasvatukseen vai ei. (OPH, 2020a)

Opetus- ja kulttuuriministeriö (n.d.) toteaa, että kunnalla on velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta perheiden tarpeiden mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatusta tulee tarjota esimerkiksi ilta- tai yöaikaan, jos huoltajan työ tai opiskelu niin vaatii. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa varhaiskasvatuksen yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta sekä seurannasta.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Lapsen mahdollinen tuen tarve tunnistetaan varhaiskasvatuksessa ja siihen järjestetään tukea moniammatillisessa yhteistyössä. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee lapsen syrjäytymistä jo varhaisessa vaiheessa. Yksi varhaiskasvatuksen tärkeistä tehtävistä on myös tukea huoltajia heidän kasvatustyössään sekä mahdollistaa heille osallistuminen työelämään tai opiskeluun. Lapsen varhaiskasvatuksessa oppimat tiedot ja taidot vahvistavat hänen osallisuuttaan sekä

aktiivista toimijuuttaan yhteiskunnassa. (OPH, 2020b; Vilkkó-Riihelä & Laine, 2013, s. 54–55, 78–79, 94; Vilkkó-Riihelä, 2014, s. 53)

Tässä opinnäytetyössä keskitytään vuorohoitoon päiväkodissa, joten tietoperustakin painottuu siihen. Tämän vuoksi opinnäytetyössä ei esimerkiksi mainintaa enempää kerrota muista kuin kunnallisesta päiväkodista. Varhaiskasvatuksesta kerrotaan yleispiirteittäin, jotta lukija ymmärtää käsitteet samoin kuin kirjoittaja.

2.1.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asetukset

Opetushallitus (2020b) linjaa, että varhaiskasvatusta ohjaa kolme varhaiskasvatussuunnitelmaa: valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tukevat ja ohjaavat varhaiskasvatuksen toteuttamista ja kehittämistä valtakunnallisesti. Ne edistävät laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa.

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan nimensä mukaisesti paikallisesti valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Se määrittelee, ohjaa sekä tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti ja on velvoittava. Sitä tulee arvioida ja kehittää säännöllisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, eli lyhyesti lapsen vasu, tehdään jokaiselle lapselle päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Lapsen vasua päivitetään säännöllisesti lapsen tarpeiden mukaan yhteistyössä huoltajien ja lapsen kanssa. (OPH, 2020b)

Varhaiskasvatussuunnitelmien lisäksi varhaiskasvatusta ohjaa Varhaiskasvatuslaki (540/2018), joka määrittää lapsen oikeuden varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuspalveluiden tuottamisesta ja järjestämisestä. Opinnäytetyön kannalta Varhaiskasvatuslain (540/2018) 13. pykälä on tärkeä, sillä se määrittää lapsen oikeuden vuorohoitoon. Lapsella on oikeus vuorohoitoon, jos se vanhemman tai huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi on tarpeellista. Lain viidennessä luvussa määritetään yllä mainituista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä niiden käyttämisestä osana varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatustilain (540/2018) kuudennessa luvussa käsitellään henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia. Tässä opinnäytetyössä puhutaan henkilöstöstä yleisesti kasvattajina. Henkilöstöä ei erotella varhaiskasvatuksen opettajiin tai varhaiskasvatuksen lastenhoitajiin, sillä vuoroa tarjoavissa varhaiskasvatuksen yksiköissä varhaiskasvatuksen opettajat yleensä työskentelevät aamu- ja ilta-kuuden välisenä aikana ja heillä on työvuoroja harvemmin viikonloppuisin. Yleensä kaikki varhaiskasvatus edellä mainitun ajan ulkopuolella tuotetaan varhaiskasvatuksen lastenhoitajien toimesta.

Osa lapsista saattaa olla varhaiskasvatuksessa vain/tai suurimmaksi osaksi ilta-, yö- tai viikonloppuaikaan. Tällöin lapsen ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajan välinen vuorovaikutus korostuu lapsen ja varhaiskasvatuksen opettajan välisen vuorovaikutussuhteen sijaan. Kaikki vuorovaikutus on varhaiskasvatuksessa erittäin tärkeää lapsen kasvun ja kehityksen kannalta, ja siksi opinnäytetyössä päädyttiin käyttämään yleisenä terminä kasvattajaa.

2.1.2 Vuoroa

Opetushallitus (2018) toteaa vuorohoidon olevan normaalin päivähoitoajan ulkopuolella järjestettävää varhaiskasvatusta. Normaalin päivähoitoajan ulkopuoliseksi ajaksi lasketaan aikaiset aamut, illat, yöt, viikonloput sekä arki- ja juhlapyhät. Kunnan on järjestettävä vuoroa lapselle huoltajan työn tai opiskelun takia. Varhaiskasvatustilain (540/2018 § 9) mukaan lapsen varhaiskasvatus saa pääsääntöisesti kestää enintään kymmenen tuntia päivässä, mutta vuorohoidossa päivittäinen varhaiskasvatuksen kesto on lapsen tarpeen mukainen.

Salonen (2020, s. 15) toteaa väitöskirjassaan, että pitkät jaksot päiväkodissa voivat kuormittaa lasta, vaikuttaa käyttäytymisen haasteisiin sekä kognitiiviseen kehitykseen. Vuorohoidossa lapsen päivät voivat olla hyvin erimittaisia. Vuoroa tarjoavasta yksiköstä riippuen lapsen päivä voi alkaa jopa aamu viideltä ja päättyä illalla vasta kello 23. Lapsen hoitovuoro voi alkaa välillä aamulla, välillä ennen lounasta, välillä kesken päiväunien ja välillä vasta päivällisen tai iltapalan aikaan. Periaatteessa lapsen hoitovuoro voi alkaa ja päättyä melkein mihin kellonaikaan tahansa. Yövuoroihin yksiköillä on yleensä käytäntöjä siitä, mihinkä aikaan lapsen tulee viimeistään tulla hoitoon lapsen yönien turvaamiseksi. Tämä kellonaika voi olla esimerkiksi 20. Kun lapsi on yövuorossa, syy on joko huoltajan yövuoro tai

huoltajan työvuoron päättyminen varhaiskasvatustyöyksikön ilmoittaman viimeisen hakuajan jälkeen. Myös viikonloppuvuoroissa lapsen vuoro voi alkaa ja päättyä lähes mihin aikaan tahansa. Lapsen rytmi on vaihteleva, ja hän voi olla hoidossa useita aamuja tai iltoja peräkkäin tai olla myöhään illalla hoidossa ja tulla seuraavana aamuna aikaisin takaisin. On myös tilanteita, joissa lapsi saattaa viettää monta päivää peräkkäin, esimerkiksi koko viikonlopun päiväkodissa käymättä kotona välissä. (Salonen, 2020, ss. 35—36)

Pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa täytyy ottaa huomioon, että vuorohoidossa lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä (OPH, 2018). Peltoperän (2019a) mukaan pedagogiikka tulee tuoda jokaisen lapsen hoitovuoroon, eikä keskittää esimerkiksi vain aamupäivään. Vuorohoidossa pedagogiikkaa toteuttavat varhaiskasvatuksen opettajien lisäksi lastenhoitajat, sillä useissa vuorohoidon yksiköissä äärivuoroja eli aikaista aamua ja myöhäistä iltaa/yötä sekä viikonloppuvuoroja tekevät vain lastenhoitajat. Pedagogiikan on hyvä vastata lapsen tai lapsiryhmän tilannekohtaisiin tarpeisiin lapsen viireytilä huomioon ottaen, eikä mennä tiukan määrittelyn mukaan niin, että se mitä muut lapset ovat tehneet aamulla on tehtävä illalla niiden kanssa, jotka eivät aamulla olleet paikalla. Tällöin lapsen tarpeita ja viireytilää ei oteta huomioon. Vuorohoidossa lapsen osallisuutta voidaan varmentaa esimerkiksi pitkäkestoisten projektien avulla. Tällöin kaikki pääsevät osallistumaan jollakin tavalla ja pedagoginen jatkumo pysyy yllä.

Opetushallituksen (2018) mukaan pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksessa edellyttää, että henkilöstöllä on yhteinen käsitys siitä, kuinka lapsen oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaiten edistää. Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten sekä ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kokonaisuus muodostuu kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta. Ne painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa ja varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Peltoperän (2019b) mukaan vuorohoidolla on kolme erityispiirrettä: erirytmisyys, epäsäännöllisyys ja ennakoimattomuus. Sekä lapset että työntekijät ovat paikalla varhaiskasvatuksessa hyvin eri-rytmisesti. Paikalla saatetaan olla myöhään iltaan ja tulla aikaisin seuraavana aamuna, tai olla paikalla esimerkiksi vain joka toinen päivä. Erirytmisyyden, epäsäännöllisyyden ja ennakoimattomuuden vuoksi on tärkeää, että

kasvattajan ja huoltajan välillä on avoin ja hyvä yhteistyö, jotta arjesta saadaan mahdollisimman mielekäs lapselle. Varhaiskasvatuksessa visuaaliset kuvatuet vuorokausi ja viikkorytmeihin sekä paikalla oleviin lapsiin ja työntekijöihin ovat tärkeitä, samoin kuin rutiinit, selkeä päivärhythmi ja yhdenmukaiset toimintatavat eri ryhmissä. Tällöin lapsen on helpompi päästä ryhmään mukaan minä vuorokauden aikana tahansa.

Salonen (2019) muistuttaa, että varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lapsen hyvinvointiin kuuluvat sosiaalinen hyvinvointi, kehityksellinen hyvinvointi, fyysinen hyvinvointi sekä emotionaalinen hyvinvointi. Kaikki nämä osa-alueet linkittyvät eri tavoin toisiinsa ja yhtenä yhdistävänä tekijänä ovat erilaiset vuorovaikutustilanteet ja -suhteet. Vuorohoidossa osa lapsista kokee erilaisia haasteita, kun taas toiset mukautuvat helpommin. Vuorohoidon haasteita voivat olla esimerkiksi lasta kuormittavat aikataulut sekä ennustamaton arjen kulku. Kuormittavista aikatauluista saattaa seurata vaikeuksia arjen rutiineissa, siirtymissä ja ihmissuhteissa, sekä uupumista, ärtymistä, ikävää ja eroahdistusta. Ennustamattomuus puolestaan voi tuottaa lapselle hämmennystä, epävarmuutta, ahdinkoa ja turvattomuutta sekä vaikeuksia ymmärtää päivän kulkua tai ihmissuhteita.

Vuorohoito tarjoaa myös toisenlaisia mahdollisuuksia kuin tavallinen varhaiskasvatus. Päiväkodista riippuen ryhmäkoko voi olla iltaisin ja viikonloppuisin hyvin pieni, mikä antaa mahdollisuuden yksilöllisempään hoivaan. Ilta- ja viikonloppuaikoina on myös mahdollisuus käyttää joustavasti eri ryhmätiloja sekä leluja, mikä luo vaihtelua lapsen leikkiin. Pienen ryhmäkoon ja lelujen sekä tilojen vaihtelun ansiosta lapsi saa lisää mahdollisuuksia osallisuudelle ja ryhmään kuulumisen tunteelle. (Salonen, 2019)

2.2 Kasvatusvuorovaikutus

Vuorovaikutus tarkoittaa Kielitoimiston (2020) mukaan kirjaimellisesti vastavuoroista vaikuttamista. Vuorovaikutus on siis kahden tai useamman asian molemminpuolista vaikuttamista toisiinsa. Tässä opinnäytetyössä kasvatusvuorovaikutuksella tarkoitetaan päiväkodissa töissä olevan kasvattajan eli varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen lastenhoitajan sekä hoidossa olevan lapsen välistä vuorovaikutusta.

Vuorovaikutussuhteen tulisi Opetushallituksen (2018) mukaan olla kasvattajan ja lapsen välillä mahdollisimman pysyvä, jotta kasvattaja tuntisi lapsen mahdollisimman hyvin ja pystyisi ottamaan huomioon tämän kehityksen tason. Pysyvä vuorovaikutussuhde luo myös hyvän pohjan luottamukselle niin kasvattajan ja lapsen välillä kuin kasvattajan ja lapsen huoltajan välillä. Vuorovaikutussuhde on siis tärkeässä roolissa varhaiskasvatuksen mielekkyydelle niin kasvattajan, lapsen kuin huoltajankin kannalta.

Ahosen (2018, ss. 78–79) mukaan varhaiskasvatuksen keskeisin ja sitä eniten määrittävä tekijä on vuorovaikutus. Vuorovaikutusta tapahtuu koko ajan kaikkialla ja se on ihmisen sosiaalisen ympäristön ydin. Sosiaalinen ympäristö määrittää vahvasti sitä, minkälaisia olemme ja millaisiksi kasvamme. Kanninen ja Sigfrids (2012, s. 27) toteavat varhaisen vuorovaikutuksen muokkaavan lapsen kehon toimintoja, tunnekokemuksia sekä toimintatapoja. Heidän mukaan erilaiset tutkimukset osoittavat, että lapsen aivot muovautuvat merkittävästi vuorovaikutuksessa lapsen tärkeimpien ihmissuhteiden, eli lapsen perheen ja varhaiskasvatuksen aikuisten sekä lasten tunneilmapiiriin.

2.2.1 Vuorovaikutuksen merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle

Vuorovaikutus on tärkeässä roolissa heti lapsen syntymästä lähtien. Vauva etsii kontaktia suuntaamalla katseensa kasvoja sekä ääntä kohti. Hän yhdistää omat tarpeensa tapaamme reagoida hänen viesteihinsä. Vauva ja hänen hoivaajansa viestivät toisilleen ja vastaavat viesteihin. Näiden viestien kautta syntyy vastavuoroinen tunnesuhde, eli kiintymyssuhde. (Vilkko-Riihelä & Laine, 2013, s. 38)

Vuorovaikutusta on kahdenlaista, verbaalista ja nonverbaalista. Verbaalinen viestintä tarkoittaa kielellistä vuorovaikutusta ja nonverbaalinen viestintä tarkoittaa sanatonta viestintää, eli eleitä, ilmeitä ja muuta kehollista viestintää. Verbaalinen viestintä on varhaiskasvatusympäristössä tärkeää, sillä se tukee lapsen kielellistä kehitystä.

Varhaiskasvatuksessa työntekijän tulisi tiedostaa nonverbaalisen viestinnän ulottuvuudet koko ajan, sillä verbaalisen viestinnän yhteydessä lapset ovat vahvasti yhteydessä nonverbaaliseen viestintään. Jos eleet, ilmeet ja äänensävyt eivät tue verbaalista viestintää, se mitä kielellisesti viestii, on lapselle täysin merkityksetöntä. (Ahonen, 2018, s. 79)

Ahonen (2018, s. 80) toteaa, että lapset rakentavat vuorovaikutustaitojaan ottamalla aikuisesta mallia. Vuorovaikutuksen taustalla olevat tunne- ja sosiaaliset taidot kehittyvät, kun lapsi seuraa aikuisen tapaa ilmaista omia ajatuksia tai tunteita sekä tapaa toimia muiden kanssa vuorovaikutuksessa. Laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta on erittäin tärkeää, että kasvattaja on tietoinen omista vuorovaikutustavoistaan, sillä lapsi peilaa niitä omaan toimintaansa ja rakentaa omia vuorovaikutustaitojaan aikuisen mallin mukaan.

Itsensä ilmaisemisen lisäksi toisen viestien vastaanottaminen rakentavasti on edellytys vastavuoroiselle vuorovaikutukselle. Ilman vastavuoroisuutta, ei voida luoda dialogista ilmapiiriä. Aktiivisen kuuntelemisen taito on tärkeä osa vastavuoroisuutta. Aktiivisella kuuntelemisella tarkoitetaan sitä, että osoitetaan ilmein ja elein, että toisen asiaa todella kuunnellaan ja sen sisältöä prosessoidaan ottamalla toisen tunteet huomioon, vaikkei itse olisi samaa mieltä asiasta. Nonverbaalisten viestien roolin ollessa aktiivisen kuuntelun keskiössä, voi tarkentavia kysymyksiä esittää, jotta tilanne on helpompi ymmärtää toisen näkökulmasta. Tarkentavat kysymykset myös viestivät toiselle, että kuulija todella haluaa ymmärtää tämän kokemusta. (Ahonen, 2018, s. 83)

Leikki on Vilkkö-Riihelän ja Laineen (2013, s. 56—57) sekä Vilkkö-Riihelän (2014, ss. 60—61) mukaan tärkeässä osassa lapsen sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutustaitojen luomisessa. Vuorovaikutustaidot ovat myös tärkeässä roolissa lapsen leikkitaitojen kehittämisessä. Leikin kautta lapsi pystyy harjoittelemaan tulevia ihmissuhteita. Yksinleikki muuttuu lapsen kasvaessa ja kehittyessä rinnakkaisleikin ja sivuavien leikkien kautta yhteisleikiksi.

2.2.2 Vuorovaikutuksen haasteet ja niiden tukeminen

Lapsilla on keskenään hyvin eri tasoiset vuorovaikutustaidot. Suurella osalla lapsista on niin hyvät vuorovaikutustaidot, että heidän osallisuuttaan on helppo tukea. Nämä lapset osaavat tuoda omia ajatuksiaan ja mielipiteitään esiin vaivattomasti ja aikuisten sekä toisten lasten on helppo vastaanottaa heidän viestinsä. Osalla lapsista ei kuitenkaan ole vielä kykyä tai halua ilmaista itseään vuorovaikutustilanteissa ja onkin tärkeää, että kasvattajat tukevat kaikkien lasten yksilöllisiä vuorovaikutustaitoja. Lapsen osallisuuden kokemuksessa on vuorovaikutustaitojen lisäksi tärkeässä osassa ryhmän ilmapiiri sekä aikuisen toiminta.

(Ahonen, 2018, ss. 86—87; Alkire ym., 2018, ss. 3928—3929; Vilkkö-Riihelä & Laine, 2013, ss. 54—55; Vilkkö-Riihelä, 2014, ss. 60—61)

Ahosen (2018, ss. 87—88) mukaan lapsen yksilöllisten vuorovaikutustaitojen tukemisen keskiössä on ymmärrys lapsen sosiaalis-emotionaalisesta kehityksestä. Lapsen kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa sekä kyvyssä toimia osana ryhmää heijastuvat erilaiset sosiaalis-emotionaaliset taidot ja valmiudet. Nämä taidot kehittyvät vahvasti vuorovaikutuksessa lapsen sosiaalisen ympäristön kanssa, mutta niihin vaikuttavat myös lapsen yksilölliset temperamentti- ja persoonallisuuspiirteet. Perehtyminen erilaisiin temperamentti- ja persoonallisuuspiirteisiin auttaa kasvattajaa kasvatustyön lisäksi omien tunteiden ja piirteiden käsittelyssä, sekä työkavereiden ja vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Temperamentti- ja persoonallisuuspiirteiden sekä lasten sosiaalis-emotionaalisten taitojen tuntemus on todella tärkeää varhaiskasvatustyössä. Tärkeys korostuu, kun mietitään, millä tavalla lasta voidaan tukea vuorovaikutustaitoissa ja osana yhteisöä. Erilaisuuteen suhtautumista on hyvä tarkastella yksikössä, jotta voidaan arvioida, kokevatko lapset oman osallisuutensa riittävänä.

Lapsen ilmaistessa itseään kielellisesti niukasti tulee vuorovaikutusta tukea visuaalisilla menetelmillä ja viittomilla. Tämä antaa kielellisiä haasteita omaavalle lapselle mahdollisuuden osallisuuteen vuorovaikutustilanteissa. Vuorovaikutus- ja kielellisten taitojen kehityksen edellytys on, että viestintä on kaksisuuntaista. Tämä tarkoittaa, että lapsen kommunikointia muiden kanssa ei jätetä tulkin varaan, vaan lapselle luodaan aikaa ja mahdollisuus ilmaista itseään nonverbaalein keinoin ryhmätoiminnassa. (Ahonen, 2018, s. 88; Vilkkö-Riihelä & Laine, 2013, ss. 56—59; Vilkkö-Riihelä, 2014, s. 113)

Lapsen sosiaalisten taitojen puutteellisuus heijastuu usein ryhmätilanteissa. Lapsella voi olla hyvät kognitiiviset taidot, mutta toisten lasten kanssa toimiminen voi olla haasteellista. Hyvien kognitiivisten taitojen vuoksi lapselle saatetaan asettaa liian korkeita odotuksia sosiaalisissa tilanteissa, ja lapsen epäsoviva käytöstä ajatella tahalliseksi. Taitoja on tärkeää alkaa harjoitella niistä taidoista jotka arjen tilanteissa ovat puutteellisia. Lasta motivoidaan harjoittelemaan perustelemalla toimintatapoja loogisesti ja korostaen niiden tuomaa hyötyä lapselle. (HYKS, 2013; Vilkkö-Riihelä & Laine, 2013, s. 89; Vilkkö-Riihelä & Laine, 2014, s. 29)

Ahosen (2018, ss. 88–89) mukaan lapselle sopivien ja yksilöllisten tukitoimien löytämiseksi havainnointi on tärkeä osa varhaiskasvatuksen arkea. Havainnoinnin tulee olla strukturoitua ja tavoitteellista, eli havainnoitsijalla tulee olla selvä käsitys siitä, mitä ja miksi hän havainnoi. Vuorovaikutusta tapahtuu kaiken aikaa varhaiskasvatuksessa, joten havainnointiakin tulee toteuttaa arjen kaikissa tilanteissa, kuten ohjatussa toiminnassa sekä siirtymätilanteissa. Vuorovaikutustaitoja tulee harjoitella lasten kanssa lapsikohtaisesti, harjoittelusta on hyötyä kaikille. Vanhemman kanssa lapsen vuorovaikutustaidoista keskusteltaessa on tärkeää, että keskustelu pysyy dialogisena ja siinä keskitytään lapsen vahvuuksiin. On tärkeää rohkaista lasta hyödyntämään niitä vuorovaikutustaitoja, jotka hän jo hallitsee. Yhdessä voidaan pohtia mitä taitoja ja millä tavalla harjoitellaan.

Vuorovaikutustaitoja voidaan harjoitella esimerkiksi roolileikeillä, yksinkertaisilla ja selkeillä ohjeilla sosiaaliin tilanteisiin, aiempien tilanteiden läpikäymisellä tarinan tai sarjakuvan kautta tai auttamalla lasta ennakoimaan uusia tilanteita toimintaohjeilla ja tarinoilla. On tärkeää muistaa positiivinen palaute niin suullisena kuin konkreettisena, esimerkiksi tarrojen muodossa. Vuorovaikutustaitojen haasteisiin voi liittyä lapsen haasteet tunnistaa ja nimetä niin omia, kuin toistenkin tunteita. Tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä on tärkeää harjoitella varhaiskasvatuksessa, jotta lapsi oppii nimeämään ja säätämään niitä. (HYKS, 2013; Vilkkö-Riihelä & Laine, 2013, ss. 62–69, 77)

2.3 Aiemmat tutkimukset ja hankkeet

Vuorovaikutusta varhaiskasvatuksessa on tutkittu monissa opinnäytetöissä eri näkökulmista, sillä se hallitsee varhaiskasvatusta kokonaisuutena. Tutkimuksia juuri kasvattajan ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta vuorohoidossa en löytänyt. Aihe on kuitenkin tärkeä, sillä Siljamäki (2017) toteaa vuorohoidon tarpeen olevan kasvussa, sillä yhä useampi vanhempi työskentelee vuorotyössä tai epätyypillisinä aikoina. Vuonna 2017 kaikista päiväkodeissa olevista lapsista seitsemän prosenttia käytti vuorohoitopalvelua. Esittelen tässä luvussa väitöskirjan, muutamia tutkimuksia sekä hankkeen, joiden aiheet liittyvät osittain opinnäytetyöni aiheeseen.

Salosen (2020) väitöskirja *Pienet lapset varhaiskasvatuksen vuorohoidossa – Epätyypillisten varhaiskasvatusaikojen merkitys kuulumisen neuvottelulle ja rakentumiselle* käsittelee

vuorohoidon ja epätyypillisten varhaiskasvatusaikojen merkitystä pienen lapsen kuulumiselle. Väitöskirjassa tutkitaan, kuinka kasvattajat ja vanhemmat voivat edistää lasten kuulumista kotona ja vuoropäiväkodissa. Tutkimuksen aineiston Salonen keräsi monin eri tavoin, mutta pääasiassa lapsia havainnoimalla. Aineiston hän analysoi laadullisella sisällönanalyysillä sekä temaattisella analyysillä. Tutkimuksen tulosten perusteella Salonen toteaa, että lasten asemaan tulee kiinnittää erityistä huomiota 24/7-yhteiskunnassa. (Salonen, 2020)

Vuorohoitoa koskevia pro gradu -tutkielmia löytyy useampia, kuten Sannalinnea Hietanoron Vuorohoito – Varhaiskasvatusta 24/7: ”en ees haluu kuvitella, ettei meillä olis tätä paikkaa”: Positiivinen näkökulma vuorohoitoon pro gradu -tutkielma, jossa Hietanoro pyrkii ymmärtämään vuorohoidon ilmiöitä positiivisen pedagogiikan näkökulmasta. Hietanoro keräsi aineiston puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla ja analysoi sen teorialähtöisellä sisällönanalyysillä. Tutkielman tulokset osoittavat, että vuorohoidosta löytyy positiivisia voimavaroja, jotka vaikuttavat oleellisesti lapsen ja tämän perheen hyvinvointiin. (Hietanoro, 2017) Hietanoron pro gradu selvittää tämän opinnäytetyön kannalta tärkeää aihetta, vuorohoidon positiivisia voimavaroja.

Toinen vuorohoitoa koskeva pro gradu -tutkielma on Maria Alasen Kontekstina vuorohoito – lastentarhanopettajien ja lasten vanhempien näkökulmat tarkastelussa, vuodelta 2016. Tutkielmassa perehdytään vanhempien ja lastentarhanopettajien käsityksiin vuorohoidosta ja näiden käsitysten yhteneväisyyksiin sekä eroavaisuuksiin. Tutkimus on laadullinen, johon Alanen (2016) keräsi tutkimusmateriaalin teemahaastattelujen kautta. Analyysimenetelmänä Alanen (2016) käytti teoriaohjaavaa sisältöanalyysiä. Tutkimuksen tuloksissa osoitettiin, että lapsen hyvinvointi heijastuu vanhempien vointiin. Vanhemmat tunsivat luottamusta vuorohoidon työntekijöitä kohtaan ja kokivat oman vuorotyönsä raskaaksi. Työntekijät kokivat selkeiden vuorohoitoa koskevien säädösten puutteen työtä hankaloittavaksi. Työntekijöiden havaintojen mukaan huolipuhe liittyi useimmiten perheen elämänhallintaan sekä lasten, että vanhempien kannalta ja ongelmia koettiin olevan vuorohoidossa useammin kuin ’tavallisessa’ päivähoitossa. Tämän opinnäytetyön kannalta tutkielma on merkityksellinen, sillä siinäkin keskiössä on vuorovaikutus. Ilman vuorovaikutusta ei voitaisi luoda luottamussuhdetta eikä huolta voitaisi ottaa puheeksi.

Opinnäytetyön aiheeseen liittyy vuorohoitoon nivoutuva OHOI-osaamista vuorohoitoon hanke. Hanke oli EU:n sosiaalirahaston rahoittama Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän yliopiston yhteinen hanke tuottavuuden ja työhyvinvoinnin parantamiseksi Keski-Suomen vuorohoidossa. Hanke toteutettiin vuosina 2015—2016 ja sen tavoitteena oli lisätä työntekijöiden osaamista ja työhyvinvointia vuorohoidossa, parantaa työn laatua, mahdollistaa työntekijän vertaisoppiminen ja verkostoituminen sekä parantaa vuorohoidon palvelujärjestelmän toimivuutta Keski-Suomessa. (JAMK, n.d.)

3 Tutkimuksen toteutus

Esittelen tässä luvussa tutkimusprosessin eri vaiheet perustellen samalla tutkimuksessa tehdyt valinnat. Avaan myös opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteet. Tutkimusprosessi alkoi määrittelemällä tutkimuskysymykset. Niiden muotouduttua valitsin tutkimusmuodoksi laadullisen tutkimuksen, josta kerron kolmannessa alaluvussa. Neljännessä alaluvussa kuvataan sähköisen kyselylomakkeen luominen sekä rakenne. Luvun lopussa esittelen aineistonanalyysimenetelmän ja kuvailen tutkimuksen eettisyyttä sekä luotettavuutta.

3.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä erään Etelä-Suomessa sijaitsevan kaupungin vuorohoitoa tarjoavan varhaiskasvatusyksikön kanssa. Kaupunkia tai varhaiskasvatusyksikköä ei mainita opinnäytetyössä nimeltä tilaajan toiveesta, sillä kyseisessä kaupungissa on vain yksi vuorohoitoa tarjoava varhaiskasvatusyksikkö. Kaupungin nimen avulla ulkopuolisen olisi helppo selvittää opinnäytetyön tutkivaan osaan osallistuneiden työntekijöiden henkilöllisyys, mikä vaarantaisi heidän anonymiteettinsä.

Opinnäytetyön aihe valikoitui yhdessä tilaajan kanssa. Tilaajalla oli aiheesta toiveita, mutta samalla hän antoi vapaat kädet valita itseä kiinnostava aihe. Yhteisen pohdinnan jälkeen aihe valikoitui soveltumaan molempien tarpeisiin.

Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa kyseisen varhaiskasvatusyksikön kasvatusvuorovaikutuksen toimintatapoja ja tämänhetkistä tilannetta työntekijöiden näkökulmasta. Työntekijöiden kokemukset ja ajatukset ovat ensi käden tietoa yksikön

arjesta. Työntekijöiltä saadun materiaalin lisäksi tutkimustani tukee tietoperusta varhaiskasvatuksesta ja kasvatusvuorovaikutuksesta.

Opinnäytetyön tavoite on selvittää tilaajalle, millaisia mahdollisuuksia ja haasteita vuoroahoito luo varhaiskasvattajan ja lapsen väliselle vuoroahoitukselle kyseisessä vuoroahoitoa tarjoavassa varhaiskasvatusyksikössä kasvattajien näkökulmasta. Nämä tiedot antavat tilaajalle mahdollisuuden kehittää varhaiskasvatusyksikön toimintaa. Toisaalta työntekijöiden kokemusten kerääminen yhteen voi myös avata työntekijöille mahdollisuuden tutustua toistensa näkökulmiin ja ajatuksiin, sillä usein unohtuu, että meillä kaikilla on erilainen näkökulma asioihin.

3.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset muotoutuivat opinnäytetyön tavoitetta silmällä pitäen. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää tilaajalle, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia vuoroahoito luo kasvattajan ja lapsen väliselle vuoroahoitukselle. Tutkimuskysymykset muotoutuivat lopulliseen muotoonsa, jotta tilaajalle saadaan laaja ja monipuolinen käsitys kasvatusvuorovaikutuksesta kyseisessä yksikössä. Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä selvitetään vuoroahoidon luomia mahdollisuuksia vuoroahoitukselle.

Toisella tutkimuskysymyksellä selvitetään, minkälaisia haasteita vuoroahoito luo kasvattajan ja lapsen väliselle vuoroahoitukselle. Jotta tutkimus täyttää tavoitteensa eikä luo lukijalle tai tilaajalle vääristynyttä kuvaa vuoroahoituksesta, selvitetään tutkimuksessa sekä haasteita että mahdollisuuksia. Jos opinnäytetyön tekisi vain toisesta aiheesta, voisi tilaajalle tai lukijalle jäädä yksipuolisen negatiivinen tai positiivinen mielikuva vuoroahoituksesta lapsen ja kasvattajan välillä vuoroahoidossa. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

- Millaisia mahdollisuuksia vuoroahoito luo kasvatusvuorovaikutukselle?
- Millaisia haasteita vuoroahoito luo kasvatusvuorovaikutukselle?

3.3 Laadullinen tutkimus

Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto kerätään todellisista tilanteista ja tutkimus on kaiken kattavaa tiedon hankintaa. Kohderyhmä on rajattu, ja tietoa haetaan suoraan ihmisiltä tilastojen sijaan. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole teorian testaaminen, vaan aineiston yksityiskohtainen tarkastelu. Tutkimuksen tärkein seikka määräytyy aineiston pohjalta. Tutkimustapana suositetaan sellaisia menetelmiä, joissa tutkittavien oma ääni ja näkökulmat pääsevät esille. Tällaisia menetelmiä on esimerkiksi teemahaastattelu, havainnointi ja erilaisten dokumenttien analysointi. Aineistoa tulkitaan ainutlaatuisena materiaalina. (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2018, s. 164)

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, sillä siinä selvitetään tietyn vuorohoitoa tarjoavan varhaiskasvatusyksikön tilannetta. Laadullisen tutkimuksen aineistohankintatavat ja analyysimenetelmät ovat tarkoituksenmukaisia tapoja kerätä ja käsitellä kokemukseen pohjautuvaa tietoa varhaiskasvatuksen ammattilaisilta. Tutkimuksen tavoitteena on kerätä tietoa työelämästä ja analysoida sitä aineistolähtöisesti.

3.4 Sähköinen kysely

Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä kyselyllä, joka valikoitui aineistohankintamenetelmäksi keskusteltuani tilaajan kanssa vaihtoehtoista. Sähköinen kysely antoi osallistujille enemmän joustavuutta tutkimukseen osallistumiseen, mikä oli tärkeää, sillä vastaajien työvuorot ovat vaihtelevia ja tiettyyn aikaan tai paikkaan sidotulla kyselyllä tai haastattelulla osallistujamäärä olisi voinut olla pienempi. Sähköinen kysely antoi vastaajille myös anonymiteetin, jolloin vastaukset voivat olla rehellisempiä. Aineistohankintamenetelmän valintaan vaikutti myös maailmalla leviävä pandemia, joka rajoitti mahdollisuuksia suorittaa tutkimusta paikan päällä vuoropäiväkodissa.

Sähköisellä kyselyllä voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto, sillä tutkimus voidaan lähettää monelle henkilölle ja siinä voidaan kysyä monia asioita. Kyselyyn liittyy kuitenkin riskejä, kuten vastaamattomuus tai kohderyhmän tavoittaminen. Tutkija ei voi olla varma vastaajien rehellisyydestä tai siitä, kuinka tarkasti he vastaavat. Spesifille ryhmälle lähetettyyn kyselyyn

tulee yleensä enemmän vastauksia, kuin satunnaiselle joukolle lähetettyyn kyselyyn. (Hirsjärvi ym., 2018, ss. 195—196)

Loin kyselyn Webropol-ohjelmalla, vaikka kysely sisälsi pelkkiä avoimia kysymyksiä. Webropolin avulla sai muodostettua kaikille vastaajille yhteisen linkin, jonka kautta he pääsivät kyselyyn. Ylimääräiset välikädet jäivät pois, sillä kaikki kyselyn vastaukset tulivat samaan paikkaan, josta niitä oli helppo tarkastella. Webropolista pystyi asettamaan kyselyn anonyymiksi, mikä oli tilaajan toiveiden kannalta tärkeää.

Avoimet kysymykset valikoituivat kysymysmuodoksi, sillä tyhjän vastauskentän kautta saa paremmin vastaajien oman äänen kuuluviin kuin valmiiden vastausvaihtoehtojen kautta. Avointen kysymysten avulla käy ilmi, mitkä asiat ovat vastaajalle keskeisiä ja tärkeitä (Hirsjärvi ym., 2018, s. 201). Kyselyssä kysymykset ovat kaikille samat ja samassa järjestyksessä. Vastaaja saa vastata kysymyksiin omin sanoin, sillä opinnäytetyössä halutaan selvittää juurikin vastaajien omaa kokemusta. Mahdollisuus vastata juuri niin, kuin itse ajattelee, on tärkeää. Eskolan ja Suorannan (2014, ss. 15, 87) mukaan laadullisen tutkimuksen tunnusmerkkinä voi pitää sitä, että kyselyssä selvitetään tutkittavien näkökulmaa.

Kyselylomakkeen selkeys on tärkeää tulosten pätevyyden kannalta. Kysymysten jäsentely, muotoilu sekä kysymysten pituus helpottavat niiden ymmärtämistä ja lisäävät motivaatiota vastaamiseen. Kysymysten tulee olla spesifejä ja tarkoittaa kaikille samaa, jotta vastaajalle ei jää mahdollisuutta tulkita niitä väärin. Lomakkeen pituus vaikuttaa vastausajan keston. Lomakkeen tulisi näyttää helposti täytettävältä, jotta se visuaalisesti houkuttelee lukijaa vastaamaan. (Hirsjärvi ym., 2018, ss. 202—204)

Kyselylomakkeen yläosassa oli saateteksti, jossa vastaajaa kiitettiin osallistumisesta sekä kerrottiin vastaamisen olevan anonyymiä ja täysin vapaaehtoista (Liite 2). Saatetekstissä kerrottiin myös arvio ajasta, joka vastaamiseen kuluu, sekä mahdollisuudesta tallentaa vastaus ja jatkaa sitä myöhemmin. Teknisissä ongelmissa toivottiin ottamaan yhteyttä tutkijaan. Saatetekstissä muistutettiin lopuksi vielä siitä aikavälistä, jona kysely oli auki.

Itse kysely alkoi yhdellä taustakysymyksellä, jolla selvitettiin vastaajan ammattinimikettä. Ammattinimike on tärkeä tieto tutkimuksen kannalta, sillä jos kaikki vastaajat ovat

varhaiskasvatuksen opettajia, käsittelee tutkimus vain murto-osaa vuorovaikutuksesta kasvattajan ja lapsen välillä vuorohoidossa. Pyrin jäsentelemään kyselyn teemoittain, jotta vastaaja ei kokisi sitä sekavaksi, vaan helppo lukeiseksi. Kysymykset 2 ja 3 selvittivät työntekijän omia kokemuksia kasvattajan ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta vuorohoidossa. Kysymykset 4–6 käsittelivät eri tapoja ja menetelmiä lapsen vuorovaikutustaitojen tukemiseen kyseisessä yksikössä.

Kuva 1. Esimerkki kyselylomakkeen avoimesta kysymyksestä.

5. Millaisia menetelmiä käytätte vuorovaikutuksen tukena?

Kysymyksissä 7 ja 8 selvitettiin vastaajien kokemuksia vuorohoidon haasteista ja mahdollisuuksista kyseisessä yksikössä. Oli tärkeää, ettei kyselystä tulisi liian pitkä. Edellä esitellyt kahdeksan kysymystä olivat keskeisimmät asiat, joita tutkimuksessa selvitettiin, mutta halusin tarjota vastaajille mahdollisuuden vapaaseen sanaan. Tämän vuoksi kyselyn loppuun lisättiin 9. kysymys, jossa vastaajat saivat kertoa, jos kokivat jonkin tärkeän asian jääneen käsittelemättä kyselyssä.

Kyselyn kysymykset valikoituivat ja muotoutuivat tutkimuskysymysten, tilaajan toiveiden sekä tietoperustasta nousseiden asioiden pohjalta. Tilaajalla oli ajatuksia aiheista, joihin hän toivoi saavansa vastauksia kyselyllä. Rajasin aiheita ja valitsin sellaiset, joihin liittyviä asioita nousi esiin myös tietoperustasta. Kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutussuhde tukee Ahosen (2013, ss. 80, 83) mukaan lapsen kasvua ja kehitystä sekä auttaa tätä luomaan ja ylläpitämään sosiaalisia suhteita tulevaisuudessa. Lapsi oppii vuorovaikutustaitoja mallintamalla eli ottamalla aikuisen toiminnasta mallia. Lasten vuorovaikutustaitojen kehityksen tasojen välillä on kuitenkin eroja eivätkä kaikki kykene vielä samanlaiseen vuorovaikutukseen (Ahonen, 2018, ss. 86–87; Alkire ym., 2018, ss. 3928–3929; Vilkkö-Riihelä & Laine, 2013, ss. 54–55; Vilkkö-Riihelä, 2014, ss. 60–61). Osin tästä syystä kyselyllä pyrittiin selvittämään kyseisen yksikön käyttämiä tapoja ja menetelmiä lasten vuorovaikutustaitojen tukemiseen. Näin mahdollisten vuorovaikutusta tukevien

menetelmien haasteet ja mahdollisuudet saadaan helposti tunnistettavaksi. Myös kysymysten 2 ja 3 avulla on tärkeä kerätä tietoa, kuinka kasvattajat itse kokevat vuorovaikutuksen lasten kanssa toimivan vuorohoidossa.

Kyselyn mukana on hyvä lähettää saatekirje, jossa kyselyn aihe ja tekijä esitellään lyhyesti. Saatekirjeellä innostetaan vastaamaan kyselyyn, kerrotaan kyselyn pituus ja arvioitu vastausaika sekä muistutetaan jokaisen vastauksen tärkeydestä. (Hirsjärvi ym., 2018, s.2014) Saatekirje ja saatekirje eivät ole sama asia. Saatekirje (Liite 1) oli erillinen tiedosto, jossa esiteltiin tutkija, tutkittava asia ja kysely. Saatekirjeessä oli linkki kyselyyn. Saatekirje (Liite 2) oli osa kyselyä, jossa käytiin vielä lyhyesti läpi tärkeät asiat kyselyyn vastaamista varten. Kyselyn linkki lähetettiin päiväkodin johtajalle saatekirjeen (Liite 1) kera, ja johtaja välitti ne kaikille kyseisen yksikön varhaiskasvattajille. Kyseisessä yksikössä on noin 20 työntekijää. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista, mutta vastauksia toivottiin kaikilta yksikön varhaiskasvattajilta ammattinimikkeeseen katsomatta, sillä kaikilla työntekijöillä on oma kokemus ja näkökulmia aiheeseen.

Lähetin kyselyn sekä saatekirjeen tilaajalle kommentoitavaksi toukokuussa. Valitettavasti pandemian tuomien haasteiden vuoksi tilaajalla ei ollut aikaa kommentoida kyselyä tai saatekirjettä etukäteen. Sain näihin kuitenkin ohjaavalta opettajaltani kommentteja, joiden avulla paransin kyselyn ammatillisuutta. Pilotoin eli testasin kyselyn toisessa vuoropäiväkodissa saadakseni vastaavaa työtä tekevien ammattilaisten näkemyksen kysymysten osuvuudesta ja muotoilusta. Vastausaika kyselyyn annettiin noin kaksi viikkoa touko- ja kesäkuun vaihteessa. Pandemiasta johtuen tilaaja ehti välittää kyselyn saatekirjeineen vasta kyselyn toisella viikolla vastaajille. Webropolin kautta seurasin vastaajien aktiivisuutta, mutta vastauksia ei tullut tarpeeksi, joten pidensimme vastausaika viikolla. Vastausajan pidentämisellä saatiin estettyä vastauskato ja varmistettua riittävän aineiston saanti. Vastauksia saatiin yhteensä kuusi.

3.5 Analyysimenetelmänä teemoittelu

Laadullista aineistoa analysoidessa pyritään siihen luomaan selkeyttä ja siten tiivistämään tärkeää tietoa hajanaisesta aineistosta mielekkääksi luettavaksi. Aineiston analyysimenetelmäksi valikoitui teemoittelu. Sen avulla voidaan vastata

tutkimuskysymyksiin. Teemoittelulla aineistosta pystytään löytämään ja nostamaan esiin keskeisimmät aiheet. Aiheiden eli teemojen muodostuttua niitä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin. Teemoittelussa teoria ja aineisto toimivat vuorovaikutuksessa keskenään. Teemoittelun avulla tekstiaineistosta saa esille kokoelman erilaisia vastauksia esitettyihin kysymyksiin. (Eskola & Suoranta, 2014, ss. 138, 175—176, 180; Jyväskylän yliopisto, 2016)

Aineiston analysoiminen alkoi tutustumalla aineistoon. Vastaukset olivat oletettua suppeampia, mutta niissä oli riittävästi materiaalia analyysiin. Aineisto vastasi täysin tutkimuksen tarkoitukseen. Aineistosta nousi toiseen tutkimuskysymykseen enemmän materiaalia kuin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Aineistosta muodostui paljon toisiinsa linkittyviä aihealueita.

Eskola ja Suoranta (2014, s. 156) toteavat koodauksen tarkoittavan aineiston pilkkomista pienempiin osiin, jotta sitä olisi helpompi tulkita. Aloitin aineiston koodaamisen tulostamalla vastaukset, jotta niitä olisi helpompi tarkastella. Koodasin aineiston eri värien avulla. Yksi väri kuvasti aina yhtä toistuvaa teemaa. Teemat olivat asioita, jotka toistuivat eri kasvattajien vastauksissa läpi kyselyn. Tein jokaisesta väristä pääkohdat sisältävän tiivistelmän, jotta analyysin puhtaaksi kirjoittaminen olisi helpompaa.

Koodattuani aineiston huomasin, että siinä oli haasteiden ja mahdollisuuksien lisäksi paljon sellaisia asioita, jotka korostuvat vuorohoidossa. Lajittelin aineiston ensin haasteisiin ja mahdollisuuksiin sekä vuorohoidossa korostuviin asioihin. Tämä osoittautui kuitenkin haastavaksi, sillä huomasin samojen teemojen sopivan useamman otsikon alle. Aineiston jaotteluun haasteisiin, mahdollisuuksiin ja korostuviin asioihin ei siis ollut toimiva ratkaisu, sillä analyysistä tuli sekava samojen asioiden toistuessa jokaisessa otsikossa. Päädyin jaottelemaan aineiston sieltä nousseiden teemojen mukaan. Teemoja nousi ensin paljon, mutta niitä tarkastellessani huomasin useamman olevan periaatteessa samaa asiaa, vain eri nimellä.

Yhdistin yllä mainitut teemat neljäksi pääteemaksi, jotka vastasivat tutkimuksen tarkoitukseen. Nämä teemat vastasivat samaan aikaan molempiin tutkimuskysymyksiin, joten niitä ei voi suoraan jaotella vastaamaan vain toiseen tutkimuskysymykseen.

Materiaalista nousi teemoiksi **vaihtuvuus, kasvattajan läsnäolo, turvallisuus** sekä **vuorovaikutustaitojen tukeminen**. Kuvailin tutkimustuloksia totuuden mukaisesti kasvattajien vastausten perusteella.

3.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden kannalta avoimuus on tärkeässä asemassa. Tutkimusprosessin tarkka kuvaus tuo tutkimukselle luotettavuutta. Lukijalle tulee kertoa perusteet, miksi aineisto on luokiteltu tietyllä tavalla. Luotettavuuden kannalta myös tuloksia tulkittaessa on tärkeää löytää tulkinnoille teoreettinen pohja. Kyselylomaketta käytettäessä on hyvä tiedostaa, että vastaajat ovat voineet ymmärtää kysymykset eri tavalla, kuin tutkija on tarkoittanut. Tuloksia ei voida pitää tosina tai pätevinä, jos tutkija ei ota tätä huomioon prosessissa. (Hirsjärvi ym., 2018, ss. 231—233; TENK, 2012, s. 6)

Tilaaajan tyytyväisyys ja luottamus tutkimustyöhön oli minulle tärkeää. Tilaajan toiveita, mielipiteitä ja näkemyksiä kuunneltiin opinnäytetyöprosessin aikana. Tilaajan toiveesta tutkimus tehtiin anonyyminä. Tilaajan ja vastaajien anonymiteetin säilyttäminen oli minulle prioriteetti tutkimusta tehdessä ja se on otettu huomioon kaikissa prosessin vaiheissa.

Jotta tutkimus olisi hyvän tieteellisen käytännön mukainen, tulee sen olla eettisesti hyväksyttävästi ja luotettavasti suoritettu. TENKin (2012) mukaan tutkimuksessa tulee noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta koko tutkimusprosessin ajan. Ennen tutkimusta on allekirjoitettu sopimus, jossa on sovittu kaikkien osapuolten vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Lisäksi tutkimusta varten on haettu tarvittava tutkimuslupa.

Tutkimusluvan kannalta tutkimuksen eettisyys ei onnistunut toivotulla tavalla.

Opinnäytetyöstä riippumattomista syistä virallisen tutkimusluvan saamisessa kesti 6,5 viikkoa. Tuona aikana tutkimus sai taholta kuitenkin kirjallisen luvan aloittaa tutkimus ennen virallisen tutkimusluvan saapumista. Saatekirje ja sähköinen kysely oli siis lähetetty vastaajille ennen virallisen tutkimusluvan saapumista, minkä takia saatekirjeestä jäi puuttumaan muutama tutkimusluvan myöntäneen tahon vaatima asia, kuten se, että vastaamalla kyselyyn vastaaja antaa luvan käyttää vastauksia osana tutkimusta. Toisaalta sekä saatekirjeessä että kyselyssä painotettiin, että vastaaminen on täysin vapaaehtoista.

Saatekirjeessä esiteltiin tutkimus, jotta osallistujilla oli tieto siitä, mihin he ovat osallistumassa.

Eskolan ja Suorannan (2014, s. 57) mukaan tietoja käsitellessä täydellinen nimettömyys voi olla haasteellista, jotta tutkimukseen vastaamattomia pystytään muistuttamaan vastaamisesta. Opinnäytetyön kannalta nimettömyys oli kuitenkin helppo toteuttaa, sillä en ole missään vaiheessa ollut kontaktissa vastaajien kanssa, vaan tilaaja on välittänyt kyselyt alaisilleen. Webropolin kautta pystyin tarkkailemaan vastausten määrää, minkä pohjalta johtaja muistutti yleisesti alaisiaan vastaamisesta. Vastauksia tarkastellessani en olisi pystynyt selvittämään mikä vastaus oli kenenkin.

Tutkimuksen tulokset on esitetty totuudenmukaisesti. Tutkimustulokset-luvussa kyselyn vastauksia on kuvattu ja käytetty harkiten. Kasvattajien näkemykset on tuotu esiin objektiivisesti. Objektiivisuutta on Eskolan ja Suorannan (2014, ss. 17–18) mukaan se, että tutkimuskohdetta tarkastellaan ulkopuolisena oma suhde tutkittavaan asiaan tiedostaen. Läpi opinnäytetyöprosessin tiedostin oman suhteeni vuorohoitoon, jotta tärkeitä asioita ei jäisi itsestäänselvyyksien piiriin.

Opinnäytetyötä tehdessä lähteet on merkitty HAMKin lähdeviiteoppaan mukaan. Kirjallisuutta on käytetty monipuolisesti. Hirsjärven ym. (2018, ss. 349–351) mukaan huolellisessa tutkimuksenteossa kirjallisuus on tarkasti valittua ja sitä on huolellisesti tulkittu. Lähdeviitteet tulee olla merkitty huolellisesti sekä tekstiin, että lähdeluetteloon opinnäytetyön lopussa. Tekstistä tulee selkeästi erottaa, mikä on kirjoittajan omaa tekstiä ja mikä muilta saatua.

4 Tutkimustulokset

Kyselyyn vastasi kuusi varhaiskasvattajaa. Vastaajista neljä oli varhaiskasvatuksen opettajia ja kaksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. Kyselylinkki lähetettiin kaikille, eli noin kahdellekymmenelle, yksikön varhaiskasvattajille. Pandemian vuoksi osa yksikön varhaiskasvattajista oli siirretty toisiin tehtäviin, joten vastausten vähyys oli tiedossa mahdollisena riskinä jo kyselyä lähettäessä. Laadullisessa tutkimuksessa vastausten vähyys ei kuitenkaan ole ongelma. Vastauksia ei voida todeta yleispäteviksi, vaan ennemminkin juuri

näiden henkilöiden kokemuksiksi tässä yksikössä. Tuloksia esitellessä kutsun vastaajajoukkoa kasvattajiksi. Materiaalista nousi neljä pääteemaa, joista tuli tietoa molempiin tutkimuskysymyksiin. Lisäksi tietoa tuli ylipäänsä asioista, jotka ovat kasvattajien mielestä tärkeitä vuorovaikutuksen kannalta vuorohoidossa. Tutkimustulokset on jaettu neljän pääteeman mukaan alaluvuiksi.

4.1 Vaihtuvuus

Lapsi on päivän aikana vuorovaikutuksessa monen eri kasvattajan kanssa.

Suurimpana asiana kasvattajien vastauksista nousi esiin vaihtuvuus. Lapsen hoitopäivä saattaa olla pidempi kuin yhden kasvattajan työvuoro, jolloin lapsi kohtaa monia kasvattajia päivän aikana. Myös lapsen kaverit vaihtuvat päivän aikana. Lapset kokevat pettymyksiä, kun paras kaveri tai tuttu hoitaja ei olekaan paikalla. Lyhyetkin kohtaamiset esimerkiksi silloin, kun lapsi tulee hoitoon ja kasvattajan vuoro päättyy, ovat lapselle tärkeitä. Kasvattajien ja lasten vaihtuvuuden lisäksi vuorohoidossa myös lapsen ryhmätila useimmiten vaihtuu. Viikonlopun ja äärivuorojen ajaksi kaikki siirtyvät kasvattajien mukaan yhteen ryhmätilaan. Tällöin myös lapsen ympäristö muuttuu ja tutun aikuisen tai ystävän tarve korostuu.

Pitkään vuorohoidossa olleet lapset sopeutuvat kasvattajien mukaan paremmin vaihtuviin aikuisiin ja kavereihin, mutta joskus siirtymätilanteen aikana hoitoon tuleminen voi olla lapselle haastavaa. Uusilla lapsilla on kasvattajien mukaan haasteita oppia kaikkien kasvattajien nimiä, sillä kasvattajia on paljon. Varsinkin pienet lapset saattavat vierastaa muiden ryhmien aikuisia, jos heidän kanssaan ei ole muodostunut luottamussuhdetta. Kasvattajat nostavat esiin sen, että 'tavalliseen' päiväkotiin verrattuna vuoropäiväkodissa lapset 'joutuvat' tutustumaan suurempaan määrään kasvattajia ja lapsia.

Vaihtuvuus hankaloittaa ryhmätöiden tekemistä ja toiminnan jatkuvuutta, sillä aina ei ole tiedossa, milloin seuraavan kerran nähdään. Eräs työntekijä huomauttaa, että jos kasvattaja tekee vain päivävuoroa, jäävät sellaiset lapset etäisemmiksi, jotka ovat enemmän ilta- tai viikonloppuvuoroissa. Ylipäänsä luottamussuhteen muodostuminen on hitaampaa tai sitä ei muodostu ollenkaan, jos lasta näkee harvoin. Myös lapsen huoltajiin on kasvattajan mukaan

tällöin etäisempi suhde, eikä lapsen elämään liittyvät asiat tule samalla tavalla esiin, kuin niiden vanhempien kanssa, joihin on muodostunut luottamussuhde.

Säännöt eivät saa vaihtua sen mukaan, kuka kasvattajista on vuorossa.

Lapsen hoitopäivään vaikuttavat erilaiset kasvattajat. Kasvattajat toteavatkin, että jokaisella työntekijällä on omanlaisensa arvomaailma sekä toimintatavat. Kaiken muun jo ollessa vaihtuvaa olisi heidän mielestään kuitenkin tärkeää, että kaikilla kasvattajilla olisi yhteiset toimintatavat sekä säännöt. Tämä loisi lapselle turvallisuuden tunnetta sekä vähentäisi hämmennystä lasten keskuudessa.

4.2 Kasvattajan läsnäolo

Aineiston pohjalta kasvattajan aito läsnäolo näkyy arjessa lapsen tasolla toimimisena. Kasvattaja laskeutuu fyysisesti lapsen tasolle ja tarkkailee äänenkäyttöään. Lisäksi hän käyttää puhuessaan sanoja, jotka lapsi ymmärtää. Lapselle pyritään luomaan kiireetön päivä ja hänelle annetaan rauha kertoa omat kuulumiset. Lasten henkilökohtaisten tarpeiden ja tavoitteiden huomioiminen on tärkeää, sillä lasten hoitopäivät voivat olla todella pitkiä, jolloin ero huoltajistakin on pitkä.

Lapselle pitää antaa myös aikaa sylissä olemiseen

Kasvattajien mukaan kasvattajan läsnäolo korostuu tilanteissa, joissa lapsen hoitovuoro alkaa kesken päivän. Kasvattaja antaa lapselle tämän tarpeiden mukaan aikaa tarkkailla toisten toimia. Lapsella on mahdollisuus tulla syliin, jos hän niin haluaa. Kasvattaja ja lapsi tutkivat yhdessä, kuka tänään on paikalla tai vielä tulossa sekä kuka hoitaa lasta illalla. Lapsen kanssa käydään yhdessä läpi minkälaista toimintaa tai leikkejä on juuri menossa ja valitaan lapselle mieleinen. Yleensä toisten lasten kanssa pystytään keskustelemaan ja sopimaan, että lapsi pääsee mukaan. Lapsi voidaan saattaa kädestä pitäen leikkiin.

Mahdollisuus antaa enemmän huomiota ja aikaa

Äärivuoroista ja viikonloppuvuoroista puhuttaessa kasvattajat totesivat niiden aikana olevan yleensä vähemmän lapsia. Tämä luo paremman mahdollisuuden lapsen yksilölliselle

huomioimiselle ja lapsi saakin aikuisen huomion eri tavalla, kuin päivän kiireisimpinä hetkinä. Vuorovaikutus on kasvattajien mukaan kiireettömämpää ja lasta paremmin huomioivaa. Lapsilähtöistä toimintaa on helpompi toteuttaa ja lapselle on mahdollisuus antaa enemmän huomiota. Varsinkin äärivuoroissa on kasvattajien mukaan tilaisuuksia pelata, lukea tai katsoa lastenohjelmia yhdessä.

Äärivuorot tuovat myös kasvattajien mukaan haasteita vuorovaikutukselle. Lapset ovat usein aamuisin ja iltaisin väsyneitä, jolloin lasta on huomioitava ja motivoitava eri tavalla, kuin lapsen ollessa pirteä. Lapsella on usein myös ikävä huoltajia ja iltaisin lapsi saattaa vain odottaa hakijaa. Mielekkään tekemisen löytäminen on tärkeää lapsen olon helpottamiseksi. Näinä hetkinä korostuu kasvattajien mukaan syli ja aito välittäminen.

4.3 Turvallisuus

Kasvattajien mukaan on tärkeää luoda lapselle turvallinen ja kiireetön hoitopäivä. Lapset ovat vuorohoidossa pitkiäkin aikoja erossa huoltajistaan, minkä vuoksi turvan tunne ja erityinen huolenpito korostuu. Jo vaihtuvuudessakin mainittu jokaisen työntekijän oma persoona korostuu. Jokaisella työntekijällä on erilainen arvomaailma ja toimintatavat. Kasvattajien mielestä yhtenäiset toimintatavat ja säännöt olisivat kuitenkin turvallisuuden kannalta tärkeitä, eivätkä ne saisi vaihtua sen mukaan, kuka on työvuorossa.

Kasvattajalla, joka tekee vuorotyötä pitäisi olla tarvittava tieto lapsesta.

Äärivuoroissa ja viikonloppuvuoroissa paikalla olevat lapset sekä työntekijät voivat olla eri ryhmistä, joten on tärkeää, että jokaisella kasvattajalla olisi tiedossa lapsen tarpeet sekä mahdolliset erityistarpeet. Jokaisella lapsella on erilaisia tarpeita, tavoitteita sekä haasteita. Ollessaan näistä tietoinen, kasvattaja voi kohdata jokaisen lapsen yksilöllisenä persoonana. Työntekijöiden mukaan lapsille taataan turvallinen hoitopäivä esimerkiksi nollatoleranssilla kiusaamisen suhteen.

Kasvattajien määrä ei aina myöskään ole sitä, mitä sen pitäisi olla.

Yhdeksi turvallisuusriskiksi nousi vastauksista esiin kasvattajien määrä ääri- ja viikonloppuvuoroissa. Kasvattajat kokivat, että näissä vuoroissa työntekijöitä ei aina ole

tarpeeksi. Tämän vuoksi ryhmiä yhdistellessä hiljaisempi lapsi voi jäädä vahingossa huomiotta. Lapsen turvallista hoitopäivää ei voida aina taata.

4.4 Vuorovaikutustaitojen tukeminen

Lapsen osallisuus on kasvattajien mukaan tärkeässä roolissa lapsen vuorovaikutustaitoja tukiessa. Jotta lapset pääsisivät osallistumaan ja tutustumaan toisiin ryhmän lapsiin, leikitään yksikön ryhmissä yhteisiä vuorovaikutusleikkejä. Kasvattajat kertovat, että vuorovaikutustaitoja tuetaan pienryhmätyöskentelyllä, jossa kasvattaja on mukana lasten leikeissä ja peleissä. Pienryhmätyöskentelyssä jokainen lapsi pääsee paremmin esille. Pienryhmätyöskentelyssä kasvattajan mukana olo korostuu, jos yhdellä tai useammalla lapsella on haasteita vuorovaikutuksen tai käyttäytymisen säätelyn suhteen.

Keskustelulle varataan aika, rauha ja mahdollisuus.

Vuorovaikutustaitojen tukemisessa korostuu kasvattajien vastauksista lapsille puhuminen. Lapsia tervehditään, heille puhutaan kauniisti ja heidän kanssaan keskustellaan eri tilanteissa. Lasten kanssa keskustellaan esimerkiksi erilaisuudesta, toisten huomioimisesta sekä kaveritaidoista. Lasten kanssa keskustellessa harjoitellaan myös oman vuoron odottamista toisen puhuessa. Lapsia keuhataan ja kannustetaan herkästi ääneen. Lasten kanssa ennakoitaan tulevaa kertomalla ääneen, mitä seuraavaksi tapahtuu/tehdään.

Kuunnellaan ja havainnoidaan lapsen tarpeita.

Vuorovaikutuksen tukena yksikössä käytetään erilaisia menetelmiä. Kasvattajan aito läsnäolo kuuntelemassa ja havainnoimassa, sekä vastaamassa lasten kysymyksiin nousi vastauksista. Aikuinen tukee myös lasten välistä vuorovaikutusta kannustamalla, kehumalla sekä palkinnoilla. Lasten keskinäisiä vuorovaikutustaitoja tukemalla pyritään opettamaan lapsia huomaamaan hyvä toisessa. Vuorovaikutustaitojen tukena yksikössä lapselle toimii syli, odottaminen sekä kuvakortit. Lapselle pyritään luomaan kiireetön ympäristö. Yksi kasvattaja toteaa käyttävänsä kuvakorttien lisäksi jonkin verran tukiviittomia.

5 Johtopäätökset

Tutkimus tuotti tuloksia molempiin tutkimuskysymyksiin, ja siitä ilmeni paljon sellaisia asioita, jotka kasvattajat kokivat tärkeiksi kasvatusvuorovaikutuksen kannalta. Nämä tärkeät asiat linkittyvät vahvemmin vuorohoidon tuomien haasteiden puolelle ja liittyvät siihen, kuinka vuorovaikutusta tuetaan. Tuloksia tarkastellessa on hyvä huomata, että suurin osa vastaajista oli varhaiskasvatuksen opettajia. Yksi vastaajista totesikin, ettei hän pysty kokemukseen perustuen vastaamaan kysymyksiin, jotka koskivat ääri- tai viikonloppuvuoroja, sillä hän ei itse työskentele kyseisissä vuoroissa. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien ääni, eli niiden jotka yleensä ääri- tai viikonloppuvuoroja tekevät, ei siis tule tutkimuksessa samalla tavalla kuuluviin, kuin jos heitä olisi ollut useampi vastaamassa.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kaikista suurin haaste, mutta toisaalta myös mahdollisuus, on vaihtuvuus. Opetushallitus (2018) korostaa mahdollisimman pysyvän vuorovaikutussuhteen tärkeyttä. Tutkimuksessa kuitenkin ilmeni, että kasvattajien työvuorojen vaihtuvuus ja lasten epäsäännölliset hoitovuorot luovat haasteita luottamussuhteen ja hyvän vuorovaikutussuhteen luomiselle. Lapset kokevat pettymyksiä odottaessaan tuttua hoitajaa tai kaveria hoitoon, eikä heillä olekaan vuoroa kyseisenä päivänä. Vaihtuvien kasvattajien ja leikkikaverien lisäksi tutkimuksessa selvisi, että ryhmätilan vaihtuminen ääri- ja viikonloppuvuorissa vaikuttaa myös lasten vuorovaikutussuhteisiin. Salonen (2019) toteaa ääri- ja viikonloppuvuorojen kuitenkin tuovan mahdollisuuden vaihteluun leluissa ja ryhmätiloissa.

Tutkimuksessa todettiin vaihtuvuuden luovan haasteita toiminnan jatkuvuudelle, sillä välttämättä ei ole tiedossa, milloin seuraavan kerran kasvattaja ja lapsi ovat samassa vuorossa. Peltoperä (2019a) toteaa, että pedagogiikka tulisi tuoda jokaisen lapsen vuoroon, ottaen lapsen vireystila huomioon. Hän toteaa, että hyviä tapoja varmistaa lasten osallisuus, on luoda pitkiä projekteja, joissa kaikki pääsevät osallistumaan jollakin tapaa. Opetushallituksen (2018) mukaan pedagogiikan painottuminen edellyttää kasvattajilta yhteistä käsitystä lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin edistämisestä. Tutkimuksessa tätä pidettiin todella tärkeänä. Vaikka jokaisella kasvattajalla on erilainen arvoperusta, tulisi toimintatapojen ja sääntöjen olla yhteisiä riippumatta siitä, kuka kasvattajista on työvuorossa.

Tutkimuksessa selvisi, että ääri- ja viikonloppuvuorot luovat mahdollisuuden lapsen yksilöllisemmälle hoidolle ja huomioimiselle. Salonen (2019) toteaa samaa kuin tutkimus: Äärivuorojen yksilöllinen hoiva luo lapselle enemmän mahdollisuuksia osallisuuteen sekä ryhmään kuulumisen tunteelle. Tutkimuksessa todettiin kuitenkin, että äärivuoroissa lapset ovat usein väsyneitä ja varsinkin iltaisin saattavat vain odottaa, että heidät haetaan kotiin. Tällöin korostuu tarve kasvattajan aidolle läsnäololle.

Kasvattajat toteavat tutkimuksessa, että luottamussuhteen luominen on hidasta tai sitä ei muodostu ollenkaan, jos lapsen kanssa on harvoin samassa vuorossa. Kasvattajat nostavat esiin, että tällöin yleensä myös vuorovaikutussuhde vanhempien kanssa jää etäisemmäksi. Alasen (2016) tutkimuksessa todetaan vanhempien tuntevan luottamusta kasvattajia kohtaan. Hänen tutkimuksessaan myös todettiin, että kasvattajat kokivat vuorohoidossa olevan enemmän ongelmia, kuin 'tavallisessa' päiväkodissa, joista vanhempien kanssa tarvitsee keskustella. Myös Peltoperä (2019b) toteaa avoimen yhteyden huoltajan ja kasvattajan välillä tärkeäksi. Tutkimuksessani kasvattajat totesivat, että niiden vanhempien kanssa, joita näkee harvemmin, lapsen elämää koskevia tärkeitä asioita ei tule käsiteltyä samalla tavoin, kuin sellaisen vanhemman kanssa, johon on muodostunut hyvä vuorovaikutussuhde.

Kasvattajien aito läsnäolo vaikuttaa tutkimuksen mukaan paljon kasvattajan ja lapsen väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Kohdatakseen jokaisen lapsen yksilönä, tulee kasvattajan asettua lapsen tasolle, omata tilannetajua sekä tuntea lapsi. Hietanoron (2017) tutkimuksessa vuorohoidon tärkeimpänä voimavarana nousi esiin yhteisöllisyyden tunne, joka lisäsi turvallisuuden tunnetta lapsilla. Tutkimuksessani kasvattajat totesivat turvallisuudentunteen luomisen olevan ensiarvoisen tärkeää. Turvallisuuden takaamisen riskinä kuitenkin koettiin se, että varsinkin äärivuoroissa mennään usein pienellä miehityksellä. Tällöin jokaista lasta ei tule huomioitua tasavertaisesti.

Ahosen (2018) mukaan on tärkeää, että kasvattajat tukevat kaikkien lasten yksilöllisiä vuorovaikutustaitoja. Kasvattajat kokivat, että varsinkin lapsen hoitovuoron alkaessa kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus on tärkeässä roolissa, jotta lapsi pääsee mukaan toimintaan. Vuorovaikutustaitojen tukemiseksi tutkimuksesta nousi tärkeimpänä esiin osallisuus. Kyseisessä yksikössä vuorovaikutusta tuetaan mm. pienryhmätoiminnalla,

vuorovaikutusleikeillä sekä keskustelemalla. Lasten kanssa keskustellaan muun muassa erilaisuudesta ja kaveritaidoista. Lapsia kannustetaan ja keuhetaan ääneen ja tulevaa ennakoidaan kertomalla, mitä seuraavaksi tapahtuu. Lapselle annetaan mahdollisuus tulla syliin, jos lapsi kokee sen tarpeelliseksi.

Ahosen (2018) mukaan lapsen ilmaistessa itseään kielellisesti niukasti vuorovaikutusta tulee tukea visuaalisilla menetelmillä ja viittomilla. Tutkimuksessa selvisi, että kyseisessä yksikössä lapsen vuorovaikutustaitoja tuetaan jonkin verran kuvakorttien avulla. Yksi kasvattaja toteaa käyttävänsä jonkin verran tukiviittomia.

Johtopäätöksissä haasteita voidaan todeta enemmän kuin mahdollisuuksia. Kysymysten asettelu ja muotoilu aineistoa kerätessä saattoi johtaa tähän. Mahdollisuuksien tunnistaminen voi myös olla haastavampaa kuin haasteiden, jos arjessa haasteet ovat enemmän pinnalla.

6 Pohdinta

Tutkimusprosessin alussa tutkimuksen aiheen valikoiduttua tietoperustan rajaaminen oli melko helppoa. Pääkäsitteet tulivat suoraan aiheesta, ja niistä löytyi paljon materiaalia omasta kirjahyllystä. Aiempia opinnäytetöitä tästä aiheesta en löytänyt, sen sijaan pro gradu -tutkielma oli tehty esimerkiksi kasvattajan ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta. Tutkimusluvan saamisessa kesti kauan, sillä lupa oli jäänyt jumiin järjestelmään. Aineiston keräämiseen saatiin kuitenkin kirjallinen lupa, joten se pystyttiin aloittamaan ennen virallisen luvan tuleamista. Näin toimittiin, jotta aineisto saatiin kerättyä kaavailussa ajassa ennen työntekijöiden kesälomien alkua.

Aineistonkeruumenetelmäksi suunniteltiin alun perin tilaajan kanssa haastattelua. Valitettavasti koronaviruksesta johtuvan poikkeustilan vuoksi haastattelu ei enää onnistunut. Paikanpäälle ei voinut mennä, emmekä tilaajan kanssa kokeneet internetin välityksellä pidettyä haastattelua mielekkääksi kenenkään kannalta. Päädyimme siihen, että tutkimus toteutettaisiin sähköisellä kyselyllä, sillä siihen vastaamiseen ei tarvinnut sitoutua tiettyyn aikaan tai paikkaan. Poikkeusoloista johtuen osa työntekijöistä oli jouduttu siirtämään toisiin

tehtäviin, joten emme olettaneet suurta vastausmäärää. Otimme tavoitteeksi saada ainakin neljä vastausta, sillä olimme suunnitelleet neljän kasvattajan haastattelemista.

Aluksi kyselyyn ei tullut yhtään vastausta, mikä ihmetytti kovasti ja jopa hieman pelotti. Mitä jos vastauksia ei tulisi ollenkaan? Olin pilotoinut kyselyn ja saanut siitä positiivista palautetta. Kysymyksiä oli alle kymmenen, jonka en uskonut olevan ylivoimaisen suuri määrä.

Tutkimusta olisi varmasti voinut markkinoida paremmin. Olisiko vastauksia tullut enemmän, jos olisin voinut mennä paikanpäälle esittelemään kyselyä? Toisaalta tällöin olisimme voineet toteuttaa alkuperäisen suunnitelman mukaiset haastattelut. Lopulta vastauksia saatiin yli tavoitellun määrän. Vastauksista sai paljon hyvää materiaalia laadullista tutkimusta varten. Esiin nousi teemoja, joita vertasin tietoperustaan.

Analyysin tekeminen oli todella innostavaa. Tunnistin vastauksista teemoja, joihin törmään päivittäin omassa työelämässäni. Objektiivisuuden pitäminen oli tärkeää, jotten sekoittanut omia kokemuksiani kasvattajien kokemuksiin ja tutkimus pysyi luotettavana. Tulosten vertaileminen teoriapohjaan oli mielenkiintoista, sillä vaikka toisissa asioissa kasvattajien ajatukset kohtasivat teoriapohjan kanssa, olivat he joistakin asioista täysin eri mieltä.

Opintojen aikana lähes kaikki raportit toteutettiin ryhmätöinä. Yksin opinnäytetyön tekeminen oli jännittävää ja ehkä jopa hieman pelottavaakin. Haasteeksi koin ajan järjestämisen opinnäytetyön tekemistä varten. Kun eteneminen oli kiinni vain omasta toiminnasta, ei tullut samanlaista painetta saada työ tehtyä, kuin parin kanssa toimiessa olisi tullut. Huomasin prosessin aikana, että itseni asettamien aikarajojen seuraaminen oli minulle todella haasteellista. Koin myös haastavaksi epävarmuuden siitä, teenkö opinnäytetyötä oikein. Onneksi lähipiiristä löytyi tukea ja apua kuuntelemaan ja pohtimaan eri vaihtoehtoja kanssani. Jos jotain opinnäytetyön kohdalla tekisin toisin, olisin varannut opinnäytetyön tekemiselle enemmän aikaa, jotta toteutus ei olisi omien työvuorojen ja väsymyksen varjolla venähtänyt niin pitkäksi.

Työelämäyhteistyö sujui hyvin. Tilaajalla oli paljon ideoita ja ajatuksia siitä, mitä opinnäytetyö voisi sisältää. Hän kuitenkin teki alusta asti selväksi, että aiheen tulisi olla sellainen, joka itseäni kiinnostaa. Sain opinnäytetyön tekemiseen todella vapaat kädet, mikä oli samaan aikaan vapauttavaa, mutta myös ahdistavaa. Yhdessä sovittujen aikarajojen

puuttuessa, jäi opinnäytetyö usein taka-alalle, kun työelämä vei mennessään. Prosessi onkin antanut minulle mahdollisuuden kasvaa ja kehittää mielen lujuttua.

Opinnäytetyöprosessin aikana tietoni vuorovaikutuksen merkityksestä kasvoi. Tämän johdosta olen alkanut tarkkailla omia vuorovaikutustapojani ja olen paljon tietoisempi omasta tavastani olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Opinnäytetyö auttoi myös huomaamaan sellaisia asioita vuorohoidosta, joihin en aiemmin ole kiinnittänyt huomiota. Olin tietoinen eriytymisyyden ja ennakoimattomuuden aiheuttamista haasteista, mutta tietoperustaa kootessani sain näistä paljon lisää tärkeää tietoa. Ymmärrän myös visuaalisten tukien merkityksen paremmin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa kyseisen yksikön kasvatusvuorovaikutuksen tilannetta sekä kartoittaa millaisia haasteita ja mahdollisuuksia vuorohoito luo vuorovaikutukselle. Tutkimuksen tulokset tuottivat tietoa näistä kaikista. Vaihtuvuus korostui kaikissa vastauksissa ja se onkin yksi vuorohoidon isoimmista haasteista. Samalla se luo myös mahdollisuuksia, joita 'tavallisissa' päiväkodeissa ei ole. Tutkimuksen tuloksista on helppo poimia erilaisia tapoja, joilla kyseisessä yksikössä tuetaan lapsen vuorovaikutustaitoja.

Tutkimus tuottaa vastauksia molempiin tutkimuskysymyksiin, mutta paino on enemmän vuorohoidon tuomissa haasteissa. Tutkimuksen kyselyssä keskityttiin suurelta osin vuorovaikutuksen tukemiseen. Vuorovaikutuksen tukemisesta tulee päällimmäisenä mieleen ne lapset, jotka tarvitsevat erityistä tukea vuorovaikutustaitojensa kanssa. Tämä saattaa olla syy sille, että tuloksissa korostui vuorohoidon luomat haasteet vuorovaikutukselle. Toisaalta haasteet voivat korostua hektisessä arjessa, mikä tuo ne paremmin esille kyselyn vastauksiin. Kyselyssä olisi voinut selvittää tarkemmin vuorohoidon mahdollisuuksia. Jos suoria kysymyksiä mahdollisuuksista olisi ollut enemmän, olisi niitä voinut myös nousta enemmän esiin.

Opinnäytetyön tilaaja pystyy tulosten avulla pohtimaan, kuinka kasvattajan ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta voisi kehittää kyseisessä yksikössä. Vastaavaa opinnäytetyötä ei ole aiemmin tehty, joten muutkin vuorohoidon yksiköt voivat käyttää tutkimustani apuna pohtiessaan, kuinka kehittää oman yksikkönsä vuorovaikutussuhteita ja -taitoja. On

kuitenkin tärkeää muistaa, että kyselyn vastausmäärän ollessa pieni, nämä kokemukset ja ajatukset ovat juuri tämän tietyn yksikön tiettyjen kasvattajien omia, eikä niitä voi yleistää tai todeta päteviksi kaikkialla. Aihe oli todella laaja ja sitä on rajattu, jottei opinnäytetyö lähtisi rönsyilemään. Aiheen voisi pilkkoa pienempiin osiin, jos jatkotutkimuksessa haluaisi saada tarkempaa tietoa haasteista tai mahdollisuuksista. Vuorohoitoa on tutkittu melko vähän ja uusien tutkimusten tekeminen auttaisi varmasti tuomaan lisää näkökulmia asioihin, joita kasvattajat kohtaavat päivittäin. Uusia tutkimuksia voitaisiin tehdä lasten näkökulmasta, jotta lasten oma ääni saataisiin kuuluviin.

Lähteet

Ahonen, L. (2018). *Vasun käyttöopas*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Alanen, M. (2016). *Kontekstina vuorohoito – lastentarhanopettajien ja lasten vanhempien näkökulmat tarkastelussa*. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteet. Tampereen yliopisto. Haettu 20.7.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201609022211>

Alkire, D., Levitas, D., Warnell, K. & Redacy, E. (2018). Social interaction recruits mentalizing and reward systems in middle childhood. *Human Brain Mapping* 39(10), ss. 3928–3942. Haettu 15.10.2020 osoitteesta <https://doi.org/10.1002/hbm.24221>

Eskola, J. & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 10. painos. Tampere: Vastapaino.

Hietanoro, S. (2017). *Vuorohoito – Varhaiskasvatusta 24/7: ”en ees haluu kuvitella, ettei meillä olis tätä paikkaa”*: Positiivinen näkökulma vuorohoitoon. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteet. Helsingin yliopisto. Haettu 13.4.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201706074800>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2018). *Tutki ja kirjoita*. 22. painos. Helsinki: Tammi Kustannusyhtiö.

HYKS. (2013). *Ohjeita lasten ja nuorten sosiaalisten vuorovaikutustaitojen tukemiseksi*. Lasten ja nuorten sairaala. Haettu 11.9.2020 osoitteesta https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/Documents/Ohjeita_lasten_ja_nuorten_sosiaalisten_vuorovaikutustaitojen_tukemiseksi.pdf

Jyväskylän ammattikorkeakoulu. (n.d.). Ohoi- osaamista vuorohoitoon. Haettu 14.4.2020 osoitteesta <https://www.jamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/projektit/ohoi/etusivu/>

Jyväskylän yliopisto. (2016). Teemoittelu. Avoimen yliopiston Koppa. Haettu 20.9.2020 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>

Kanninen, K. & Sigfrids, A. (2012). *Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kielitoimisto. (2020). Vuorovaikutus. Haettu 3.8.2020 osoitteesta

<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/vuorovaikutus?source=suggestion>

MIELI Suomen Mielenterveys ry. (n.d.) Myönteisen vuorovaikutuksen tukeminen. Haettu

4.4.2020 osoitteesta <https://mieli.fi/fi/kehittämistoiminta/mielenterveysosaaminen/nuoren-mielen-ensiapu/myönteisen-vuorovaikutuksen>

Opetushallitus. (2020b). Mitä on varhaiskasvatus? Haettu 6.5.2020 osoitteesta

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>

Opetushallitus. (2020a). Varhaiskasvatus. Haettu 6.5.2020 osoitteesta

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>

Opetushallitus. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Haettu 10.4.2020 osoitteesta

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (n.d.). Varhaiskasvatus. Haettu 6.5.2020 osoitteesta

<https://minedu.fi/varhaiskasvatus>

Peltoperä, K. (2019a). Väitöskirjatutkija Peltoperä Kaisu: Pedagogiikan toteuttaminen vuorohoidossa. Opetushallitus. Haettu 12.4.2020 osoitteesta

https://www.youtube.com/watch?time_continue=1215&v=mQMb68-9nJQ&feature=emb_logo

Peltoperä, K. (2019b). Väitöskirjatutkija Peltoperä Kaisu: Vuorohoito varhaiskasvatuksen toimintaympäristönä. Opetushallitus. Haettu 12.4.2020 osoitteesta

https://www.youtube.com/watch?time_continue=20&v=j23FGnK81Dk&feature=emb_logo

Salonen, E. (2019). Väitöskirjatutkija Eija Salonen: Pienten lasten hyvinvointi vuorohoidon arjessa, osa 1: Vuorohoidon haasteet ja hyvät puolet. Opetushallitus. Haettu 12.4.2020

osoitteesta

https://www.youtube.com/watch?time_continue=18&v=hKgW1rTocUE&feature=emb_logo

Salonen, E. (2020). *Pienet lapset varhaiskasvatuksen vuorohoidossa: Epätyypillisten varhaiskasvatusaikojen merkitys kuulumisen neuvottelulle ja rakentumiselle*. Väitöskirja.

Haettu 25.10.2020 osoitteesta

https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/71224/978-951-39-8240-9_vaitos05092020.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Siljamäki, T. (2017). Vinkkejä vuorohoitoon. *Lapsen Maailma*. Haettu 6.5.2020 osoitteesta

<https://lapsenmaailma.fi/teemat/kasvu/vinkkejä-vuorohoitoon/>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2011). Näkymätön näkyväksi, varhaiskasvatuksen

kutsuseminaarin 2010 kooste. Haettu 4.4.2020 osoitteesta

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72135/URN:NBN:fi-fe201504224151.pdf#page=14>

TENK. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Haettu 11.10.2020 osoitteesta

https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Haettu 10.4.2020 osoitteesta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Lidp446650816>

Vilkko-Riihelä, A. (2014). *Psykologia*. 1.–3. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Vilkko-Riihelä, A. & Laine, V. (2013). *Mielen maailma 2 Kehityspsykologia*. 5.—6. painos.

Helsinki: Sanoma Pro Oy

Vilkko-Riihelä, A. & Laine, V. (2014). *Mielen maailma 5. Persoonallisuus ja mielenterveys*. 4.–

6. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Liite 1: Saatekirje

Hei!

Olen Erika, kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Hämeen ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä aiheesta "Kasvatusvuorovaikutus vuorohoidossa". Tarkemmin opinnäytetyöni keskittyy varhaiskasvattajien näkökulmiin vuorohoidon tuomista mahdollisuuksista ja haasteista lapsen ja varhaiskasvattajan väliselle vuorovaikutukselle. Tutkimusaineisto kerätään kyselylomakkeella.

██████████ on yhteistyökumppanini opinnäytetyön tutkivassa osassa. Tämän viestin lopussa on linkki kyselylomakkeeseen yllä mainitusta aiheesta. Kysely on täysin vapaaehtoinen ja siihen vastaaminen vie korkeintaan 30 minuuttia. Kyselylomakkeessa on yhdeksän kysymystä. Kysely on tarkoitettu kaikille varhaiskasvatuksen työntekijöille ██████████. Toivon saavani mahdollisimman paljon vastauksia, jotta teidän ajatuksenne ja kokemuksenne tulisivat esille mahdollisimman monipuolisesti!

Tuloksien esittämisessä suojellaan vastaajien anonymiteettiä, mikä tarkoittaa, että vastaajaa ei tunnisteta vastauksista. Sen lisäksi lopullisessa, julkisessa opinnäytetyössä ██████████ tai ██████████ ei mainita nimeltä, millä myös suojataan vastaajien anonymiteettiä.

Kysely on auki 19.5.-2.6.2020.

Pääset vastaamaan kyselyyn tästä linkistä:

██

Kiitos paljon ajastanne ja hyvää kesän alkua!

Ystävällisin terveisin,

Erika Kelzenberg

erika.kelzenberg@student.hamk.fi

██████████

Liite 2: Kyselylomake**Vuorovaikutus vuorohoidossa**

Kiitos, että olet vastaamassa opinnäytetyöni kyselyyn varhaiskasvattajan ja lapsen välisestä vuorovaikutussuhteesta vuorohoidossa!

Kyselyn vastaukset ovat anonyymejä ja vastaaminen on täysin vapaaehtoista. Aikaa vastaamiseen kuluu maksimissaan 30 minuuttia ja tarvittaessa kyselyn voi tallentaa ja jatkaa myöhemmin. Jos kyselyn kanssa tulee teknisiä ongelmia, voi minuun ottaa yhteyttä alla olevista yhteystiedoista.

Kysely on auki 25.5.-8.6.2020

Mukavaa kesän alkua!

Ystävällisin terveisin,

Erika Kelzenberg
erika.kelzenberg@student.hamk.fi

1. Mikä on ammattinimikkeesi?

2. Mitkä asiat ovat mielestäsi tärkeitä huomioida varhaiskasvattajan ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa vuorohoidossa?

3. Miten työntekijän työvuorojen vaihtuvuus (aamu-, päivä-, ilta- ja yö-vuorot) ja lapsen läsnäolon erityisyys (vuorohoito) vaikuttavat vuorovaikutussuhteen muodostumiseen?

4. Millä tavoilla yksikössä tuetaan lapsen vuorovaikutustaitoja?

5. Millaisia menetelmiä käytätte vuorovaikutuksen tukena?

6. Millä tavoilla yksikössä autetaan lasta pääsemään mukaan ryhmään, jos lapsi saapuu hoitoon kesken päivän?

7. Millaisia mahdollisuuksia ääri vuorot (aikaiset aamut/myöhäiset illat) ja viikonloppuvuorot luovat varhaiskasvattajan ja lapsen väliselle vuorovaikutussuhteelle?

8. Millaisia haasteita ääri vuorot (aikaiset aamut/myöhäiset illat) ja viikonloppuvuorot luovat varhaiskasvattajan ja lapsen väliselle vuorovaikutussuhteelle?

9. Tuleeko mieleesi vielä jotakin muuta tähän aiheeseen liittyvää, mitä ei ole kysytty?
